

İstanbul'da Bir Kamu Üniversitesi Tıp Fakültesi Mezuniyet Öncesi Bilimsel Araştırma Eğitimlerinin Hekimlerin Akademik Gelişimlerine Etkisinin Değerlendirilmesi: Niteliksel Bir Çalışma

Evaluation of the Effect of Undergraduate Scientific Research Training on the Academic Development of Physicians at a Public University Faculty of Medicine in Istanbul: A Qualitative Study

Hatice Büşra Arısın* (ORCID: 0009-0008-6860-5723)

Seyhan Hidroğlu* (ORCID: 0000-0001-8656-4613)

Ahmet Topuzoğlu* (ORCID: 0000-0002-7497-548X)

Mahmut Batman* (ORCID: 0000-0003-4344-6910)

Sevilay Tunç Nakış* (ORCID: 0009-0005-1650-8997)

Melda Karavuş* (ORCID: 0000-0003-2629-2374)

*Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul, TÜRKİYE

Sorumlu Yazar: Hatice Büşra. ARISIN, E-Posta: busramseyhan@gmail.com

Özet

Amaç: İstanbul'da bir kamu üniversitesi tıp fakültesinde lisans eğitimi boyunca verilen bilimsel araştırma eğitimlerinin mezun hekimlerin akademik gelişimlerine katkılarını, kariyerlerine etkilerini ve klinik pratiklerinde kanıta dayalı yaklaşıma bakış açılarını niteliksel olarak değerlendirmek amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler:

Tıp Eğitimi, Bilimsel Araştırma, Akademik Kariyer

Keywords:

Medical Education, Scientific Research, Academic Career

Gönderilme Tarihi

Submitted: 24.11.2024

Kabul Tarihi

Accepted: 08.05.2024

Yöntem: Kalitatif tıpte olan çalışmamız, İstanbul ilinin Anadolu yakasında bir kamu üniversitesi tıp fakültesinden mezun olmuş, 13 hekimin katılımıyla yapılmıştır. Veriler, yarı yapılandırılmış soru rehberi yardımıyla derinlemesine görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır.

Bulgular: Katılımcıların bir kısmı intörlük senesine kadar olan eğitimin gerekli ve faydalı olduğunu fakat intörlük senesinde yapılanların TUS stresi gibi faktörlerden dolayı çok da etkili olmadığını ifade ederken, katılımcıların çoğunluğu lisans döneminde yaptıkları araştırmaları asistanlık hayatında makaleye çevirdiklerini, uzmanlık alanı seçerken yaptıkları çalışmalar ve gittikleri kongrelere etkisinin olduğunu, hastalara yaklaşımlarında faydalı olduğunu, pratik ile teorigi birleştirebildiklerini, edindikleri bilgi ve beceriler sayesinde hastaların karşısına objektif veriler ile çıkabildiklerini, tedavi içeriğini düzenlerken kanıta dayalı basamakları

göz önünde bulundurup hastalara bilimsel şekilde yaklaşımlarını sağladığını bu durumun hastaların gözündeki güvenilirlik seviyelerini arttırdığını tedavi protokollerinde hukuki yönden de güven oluşturduğunu dile getirdiler. Katılımcılar COPC başlığı altında aldıkları eğitimin kendi ülkelerindeki sorunları fark etmeleri konusunda yardımcı olduğunu ve bunun meslek hayatlarında yönlendirici olabildiğini de ayrıca ifade ettiler.

Künye: Arısın HB, Hidroğlu S, Topuzoğlu A, Batman M, Nakış Tunç S, Karavuş M. İstanbul'da Bir Kamu Üniversitesi Tıp Fakültesi Mezuniyet Öncesi Bilimsel Araştırma Eğitimlerinin Hekimlerin Akademik Gelişimlerine Etkisinin Değerlendirilmesi: Niteliksel Bir Çalışma. Tıp Eğitimi Dünyası. 2024;23(70):33-48

Sonuç: Katılımcılar bu şekilde bir eğitim sürecinden geçmemiş akranlarına kıyasla hem yurtdışı hem de yurt içi deneyimlerinin göze çarptığını, kendilerini özgüvenli ve motive hissettiklerini, kariyerlerini planlama konusunda önemli bir yere sahip olduğunu dile getirdiler. Ayrıca tedavi uygularken protokollere ulaşmayı ve akademik yayınları taramayı iyi bildikleri için hastaların yüksek faydasına olacak ilaçları uyguladıklarını, bunun onlara mesleklerini daha konforlu ve profesyonel bir şekilde yapabilme deneyimi kattığını söylediler.

Abstract

Aim: *This qualitative study was conducted to examine the contribution of the scientific research training received by a group of physicians graduating from a public university to their professional life, academic vision and approach to patients.*

Methods: *Our qualitative study was conducted with the participation of 13 physicians who graduated from a public university medical faculty on the Anatolian side of Istanbul. Data were collected through thirteen semi-structured focus group interviews.*

Results: *In our study, it was revealed that the scientific research training received at the medical faculty contributed to physicians in three main areas such as professional motivation, career planning, academic development / academic publication production. At the beginning of these contributions, physicians know scientific research methods when they graduate, can easily express themselves in national and international congresses, progress towards becoming physician-scientists and take firm steps forward while applying treatment protocols to their patients. In the study, solution suggestions and a medical education model were presented through the medical education curriculum of the public university hospital where the research was conducted.*

Conclusions: *According to our findings, it is understood that the scientific research knowledge acquired in undergraduate education guides physicians' professional lives, motivates them in both academic and clinical fields, and despite all the difficulties, they see the benefits of this education in the fields where they go to specialty training. In the light of this information, a model proposal is presented.*

GİRİŞ

a. Dünyadaki Tıp Fakültesi Eğitim Programlarına İlişkin Genel Bilgilendirme

Bilimsel araştırma eğitim programları, tıp öğrencilerinin lisans eğitimi süresince yeterli ve gerekli akademik donanımı edinmeleri, meslek hayatlarında uygulayacakları müdahalelerde öğrendikleri tıbbi bilgileri ve tedavi protokollerini eleştirel bir şekilde uygulayıp geliştirme ve iletme fırsatını edindikleri lisans programlarıdır (1). Lisans sürecindeki tıp fakültesi öğrencileri, meslek hayatlarının ilk aşamalarında uzmanlık seçimi yapmaları gerektiğinden, mezuniyet öncesi fakültelerinde aldıkları eğitim onlar için önemli bir yönlendirici haline gelmektedir (2). Tıp fakülteleri eleştirel, yenilikçi, kanıt dayalı eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla, öğrencilerini belirli programlardan geçirmektedirler. Bu programların içeriği

fakülteden fakülteye değişmekle birlikte toplumun halk sağlığı sorunlarına eğitim müfredatında dikkat çeken, eğitim süresi boyunca meslek hayatında kullanılacak klinik ve akademik donanımları uyguladıkları programların içeriği ile öğrencilerine aktaran ve bu aktarım süresince öğrencilerin ihtiyaç ve taleplerini göz önünde bulunduran fakülteler mezunlarına hekimliğe dair belirli nosyonlar katmaktadır. Birleşik Krallık'taki araştırma komitesinin yayınladığı Walport Raporu'nda, tıp fakültesi öğrencilerinin akademik kariyerlerinin önünde üç büyük engel; şeffaf bir kariyer yapısı ve eğitimde esnekliğin olmaması ile eğitim tamamlandığında edinilen becerilerin meslek hayatındaki yetersiz kalması şeklinde tanımlanmıştır (2). Boyer Komisyonu tarafından yayınlanan bir diğer raporda ise çok az sayıda tıp öğrencisinin, lisans düzeyinde araştırmalara katılmaya ve akademik araştırma

odaklı uzmanlık kariyer planı yapmaya ilgi duyduğunu ifade etmektedir. Bunun nedenleri arasında; eğitimin erken dönemlerinde bilimsel araştırma programlarının yeterince yer almaması, eğitime araştırma yetilerini geliştirecek içeriklerin dahil edilmemesi, araştırmalara dahil olmanın tıp eğitimini ve uzmanlık kazanma sürecini uzatmaya sebep olması, doğrudan klinik uygulamaya dayalı kariyerler daha ilgi çekici bulunması ve bunun ne olduğunun farkına varamamak yer almaktadır (8). Tıp Bursiyerleri ve Cloister programı ile tıp öğrencilerini araştırma alanındaki kariyerlere çekmeyi hedeflemekte olan Howard Hughes Tıp Enstitüsü (HHMI), tıp bursiyerlerinin %16'sı ile Cloister mezunlarının %20'sinin akademik kariyer yapması ve tıp bursiyerlerinin %24'ü ile Cloister'ın %21'inin NIH ödülleri almasını cesaret kırıcı bulsa da, bu programın araştırmaları deneyimleyen hekim-bilim insanlarının sayısını artırabileceğini, daha iyi üretkenlik ve daha bilgili stajyerlerle ilişkili olduğunu ve araştırmaya yönelik ilginin artmasına neden olduğunu gösteren kanıtlar sunmaktadır (11-14).

Lisans öğrencilerin çoğunluğu için, lisans eğitimi süresince araştırma becerilerinin geliştirilmesi ve araştırma yapmaya maruz kalmak daha gerçekçi bir hedefdir çünkü tüm klinisyenlerin, kendileri aktif olarak araştırmaya katılmasalar bile, araştırma yapma sürecini anlamaları gerekir (3). Akademisyen olarak bir hekim hem bilgiyi ve kaynaklarını eleştirel bir gözle değerlendirmeli hem de yeni tıbbi bilginin keşfedilmesine, yayılmasına, uygulanmasına ve uluslararası aktarımına katkıda bulunmalıdır (1). Bu tıbbi bilgileri oluşturma esnasında göz önünde bulundurulacak kanıta dayalı tıp basamakları hem araştırmalarını yaparken hem de hastalarına klinik pratikteki müdahalelerinde hekimlerin bakış açılarını geliştirmektedir. Kanıta dayalı tıp, klinisyenlerin hastalarına uygulayacağı tedavi protokollerinden mümkün olan en iyisini seçerken bilinçli kararlar vermelerini ve bunu mevcut en iyi kanıtlara

dayandırmalarını gerektirir. Bu tür bir karşılaştırma, kanıtların nasıl elde edildiğini anlamalarını gerektirmektedir ve bu eğitim, lisans müfredatı düzeyinde başlamalıdır (3). Lisans araştırmalarına yönelik ilgi düzeyinin yüksek olması ve hem kurumsal politikalar hem de özel ve kamu kuruluşlarının desteklenen çok sayıda programa rağmen, iyi tasarlanmış program değerlendirme örnekleri nadirdir (4).

b. Türkiye'deki Tıp Fakültesi Eğitim Programlarına İlişkin Genel Bilgilendirme

Türkiye'deki tıp fakültelerinde lisans eğitimi yabancı dilde eğitim veren fakültelerde hazırlık sınıfı da dahil olmak üzere 7 yıl, anadilde eğitim veren fakültelerde ise 6 yıl sürmektedir. Bu eğitim süresinin sonunda Tıpta Uzmanlık Sınavına (TUS) girmekte ve elde edilen sınav puanına göre uzmanlık alanlarına yerleştirilmektedir. Tıp fakültesi öğrencilerinin büyük bir kısmı komite sınavları ve TUS döngüsüne sıkışıp kalmakta bu sebeple de araştırma yapma becerilerini geliştirmeye önem vermemektedir. Araştırma yapma becerilerinin eksik kalmasında TUS baskısı dışındaki bir diğer önemli faktör ise birçok tıp fakültesinin müfredatında bu becerileri kazandıracak içeriğin yetersiz kaldığına dair bir izlenim bulunduğu raporlanmaktadır. Öğrencilerin toplum yönelimli toplumu tanımlamayı sağlayan araştırmalarda bulunmalarının, birinci basamağa yönelik ve toplum yönelimli eğitim programlarının, birinci basamak sağlık hizmetlerinde ve mahrumiyet bölgelerinde çalışmayı tercih etme olasılıklarını artırdığı bildirilmiştir (10). Tıp eğitimi ülkemizde, son 20 yıl içerisinde çok hızlı bir değişim geçirdiği ve bu hızlı değişimin çok boyutlu yapısının birçok farklı etkiyi ortaya koyduğu izlenmektedir. Bu değişimde tıp fakültelerinin niceliksel ve niteliksel durumunu, sağlık politikaları, epidemiyolojik değişim, değişen hastalık profili, hekimlik pratiğinin değişimi, artan rekabetin getirdiği farklı gereksinimler, "küreselleşme ve bilgi devriminin sonuçları", doktor-hasta ilişkisinin değişimi vb. başlıkları

sıralayabiliriz. Öğrenciler kendilerini bu önceliklere göre yetiştirmek durumunda hissetmektedir. Tıpta aşırı uzmanlaşma eğitimde de kendisini hissettirmekte ve mezuniyet öncesi dönemden başlayarak uzmanlaşma ana hedef haline gelmektedir. Raporlardan elde edilen bilgilere göre tıp eğitiminin niteliğini etkileyen en önemli faktörlerden birisinin öğrenci sayıları olduğunu ve özellikle değişen eğitim modelleri göz önünde bulundurulduğunda hızla artan öğrenci sayılarının eğitimin niteliğini korumayı oldukça güçleştireceğini, tıp fakültelerinde eğitimin önceliğini yitirmesine neden olduğunu ve hizmeti ön plana çıkardığını, üniversite hastanelerinin “hizmet hastanelerine” dönüştüğünü, Sağlıkta Dönüşüm Programı (SDP) ile aile hekimliği sistemine geçilmesiyle birlikte, “toplum içinde eğitim olanaklarının sınırlı hale” geldiğini, üniversite hastanelerinin ekonomik koşullarının tıp eğitiminin niteliğini etkileyen bir unsur olduğunu vurgulamaktadır (15). Bu gibi faktörler, Türkiye’deki tıp fakültelerinde akademik ve bilimsel araştırmaya yönelik eğitim almayı zorlaştırmakta ve değersizleştirmekte, TUS’a olan önemi arttırmakta, hızlı bir şekilde klinik hayata atılmayı öncelik haline getirmektedir.

c. Çalışmanın Gerçekleştirildiği İlgili Üniversitenin Tıp Fakültesi’ndeki Araştırma Programı

Çalışma İstanbul’da Anadolu yakasında Bir Kamu Üniversitesi Tıp Fakültesinde gerçekleştirilmiştir. İlgili Tıp fakültesinin 1. sınıftan 6. sınıfa kadar bilimsel araştırma eğitimleri verilmektedir. Bunlar ilk üç sınıfta COPC (Community Oriented Primary Health Care /Toplum Yönelimli Sağlık Hizmetleri TOYS) ve ICP’yi (Introduction to the Clinical Practice/Klinik Uygulamaya Giriş) içeren Klinik Becerilere Giriş (KBG) programı, 5. sınıftaki Kanıt Dayalı Tıp (KDT) programı ve 6. sınıftaki Halk Sağlığı ve Aile Hekimliği stajı içindeki bilimsel araştırma eğitimi Tıp Eğitimi Dünyası / Mayıs-Ağustos 2024 / Sayı 70

programından oluşmaktadır. Klinik Becerilere Giriş programının içeriğinde temel olarak ilk üç sene verilen temel bilimler eğitiminin yanında öğrencilerin klinik becerilerinin gelişmesine yönelik pratik eğitimler vardır. Bununla birlikte öğrencilerden her yıl 4-5 kişilik gruplar halinde danışman öğretim üyesi ve araştırma görevlisi eşliğinde bir bilimsel araştırma planlamaları ve yıl sonunda bu çalışmalarını rapor halinde sunmaları beklenmektedir (5). Öğrenciler geleneksel olarak bu çalışmalarını her yıl bir öğrenci kongresi olan Marmara Öğrenci Kongresi’nde (MaSCo) sunarlar. MaSCo (Marmara Student Congress) ilk adımı 2001 yılında atılmış, öğrencilerin bilimsel araştırma yapmasına ve bu araştırmaları sunmasına olanak sağlamakta olan bir öğrenci kongresidir. Bu kongre tıp fakültesi ilk üç sınıf müfredatının bir parçası olan ICP programının içinde yer alan ve ilgili Üniversitenin Tıp Fakültesi öğrencilerinin, kendi öğretim üyelerinin danışmanlığında yürüttükleri araştırma projelerinin sonuçlarını sundukları bir platformdur. Öğrencilerin baştan sona bir bilimsel araştırmanın tüm basamaklarını deneyimlemeleri ve yaşam boyu öğrenme yolları konusunda bilgilendirilmeleri hedeflenir.

Lisans eğitiminin bir diğer önemli birleşeni olan COPC başlığı altında ise, toplumu ve toplumun dinamiklerini, halk sağlığı sorunlarını detaylı olarak inceleyen öğrenciler, inceledikleri şehir ya da ilçenin sorunlarını detaylı olarak ele alır ve bu sorunlara ölçülebilir çözüm üretmeyi amaçlarlar. Böylelikle, meslek hayatlarında deneyimleyecekleri halk sağlığı sorunlarına olan farkındalıklarını arttırmak amaçlanır. Önleme, erken müdahale ve sağlığın geliştirilmesi gibi COPC hedefleri, sağlık bakım organizasyonlarına dayanan mevcut "popülasyon sağlığı" kavramları, uygulayıcıların hizmet verdikleri popülasyonların sağlık eğilimleri ve demografik özellikleri hakkında geniş bir görüşe sahip olmalarının sonucu işlevsel hale gelir (17). KDT programı ise eğitici sunumları, olgu

tartışmaları, makale tartışmaları ve oyunlaştırmalardan oluşur. KDT programında öğrenciler çeşitli araştırma tiplerini farklı oturumlarda örnek makaleler üzerinden interaktif bir metotla tartışarak öğrenirler. Bunun yanında epidemiyoloji ve araştırma metotları üzerine teorik dersler de program kapsamındadır (6). KDT programında hekim adaylarının mesleki ve kişisel gelişim yoluyla klinik becerilerini yaşam boyu sürdürmeleri, kanıt hiyerarşisini ve bir bilimsel araştırmanın hangi kriterlere göre değerlendirileceğini öğrenmeleri amaçlanır. Son sınıfta ise öğrencilerden yine öğretim üyesi ve araştırma görevlisi eşliğinde 4-5 kişilik gruplar halinde geçmiş yıllardaki eğitimlerinden kazandıkları birikimlerle daha nitelikli araştırmalar tasarlamaları, veri toplayarak uygulamaları ve sonuçlarını rapor halinde sunmaları beklenmektedir. Son sınıftaki araştırmalar Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın koordinatörlüğünde multidisipliner olarak da yürütülebilmektedir. Son sınıftaki söz konusu araştırmaların bir tür bitirme tezi özelliğini taşımasında önemsenmektedir. Tüm bu eğitimlerin sonunda öğrenciler öncelikle gözlemedikleri bir sağlık sorunu konusunda literatür tarayarak konuya karar vermeyi, gerekli etik izinlerin ve kurum izinlerinin alınmasını, soru sorma/iletişim, veri toplama, analiz, sonuçları yorumlama, bunlar üzerine düşünme, çözüm yolları bulma, ne tür bir eylemde bulunacağına karar verme konularında yetkinliklerini artırmaları beklenir (7). Öğrencilere ICP, COPC ve KDT programları kapsamında belirli bir akademik donanım ve öz yeterlilik sağlanmaya çalışılır. Öğrencilerin bir kısmı, lisans süresince yaptığı akademik araştırmalarını yayınlara çevirmekte ve henüz öğrencilik aşamasında dahi kongrelere katılım sağlamaktadır. Bu durum, onların uzmanlık için gittikleri kurumlarda da akademik yayın yapma isteklerini arttırmakta, söz konusu kurumda makale/seminer sunumlarını bilimsel farkındalıkla yapabilme ve onlara bir kariyer planı çizme imkanı sunmaktadır. Bu çalışmanın ana amacı İstanbul'da Bir Kamu

Üniversitesi Tıp Fakültesinde lisans eğitimi boyunca verilen bilimsel araştırma eğitimlerinin mezun hekimlerin akademik gelişimlerine katkılarını niteliksel yöntemle araştırmak ve bu yolda geliştirilebilecek sürdürülebilir bir tıp müfredatına katkı sunmaktır. Ayrıca mezun hekimlerin lisans dönemi boyunca aldıkları araştırma eğitimlerine bakış açılarını, bu eğitimleri almış olmalarının kariyerlerine etkilerini ve klinik pratiklerinde kanıt dayalı yaklaşıma bakış açılarını niteliksel olarak değerlendirmek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmamız derinlemesine online görüşmeler şeklinde 13 katılımcı ile gerçekleştirilen niteliksel(kalitatif) tipte bir araştırmadır. Araştırmaya İstanbul'da Bir Kamu Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 2022 yılına kadar mezun olmuş yaşları 26-32 arasında değişen, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 13 hekim dahil edilmiştir. Çalışmamızda recall bias'ı (hafıza faktörü yanlılığı) en aza indirebilmek, mezuniyet sonrası edinilen donanımlar ile lisans süresince kazanılan becerilerin karıştırıcılık faktörünü elimine etmek ve güncel müfredat içeriğine odaklanabilmek için 2015 yılından önce mezun olanlar araştırmaya dahil edilmemiştir.

İlgili Üniversitenin Tıp Fakültesi'nden mezun katılımcılar kartopu yöntemiyle seçilmiştir. Katılımcılarla iletişim kurulup gönüllü olmayı kabul ettiklerinde online derinlemesine (in-depth interview) görüşmeler planlanmıştır. Katılımcılara görüşmenin ilk kısmında mezuniyet yılı, aktif olarak görev yapılan konum ve bu konumda lisans eğitimi süresince aldığı eğitimin katkıları sorulmuştur. Araştırmacıardan öğrencilik döneminde ve mezuniyet sonrası yapılan bilimsel araştırmalardaki süreçlere dair ayrıntılı bilgiler edinilmiştir. Araştırmanın diğer kısmında ise lisans eğitimlerinin klinik deneyimlerine katkısı sorulmuştur. Üniversitede aldıkları lisans eğitiminin akademik perspektiflerine ve gelişimlerine katkısı, uzmanlık eğitimlerinde

kongre ve sunumlara katılımları, klinik yaklaşımlarında kanıta dayalı basamakların yeri öğrenilmek istenmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcılardan izin alınarak ses kaydı yapılmıştır. Katılımcılara isimleri sorulmamış, isterlerse bir rumuz kullanabilecekleri önceden söylenmiştir. Yapılan görüşmelerin ses kayıtları aynı gün içerisinde görüşmeyi yapan araştırmacılar tarafından transkript haline getirilmiştir. Transkript yapıldıktan sonra aynı gün ses kayıtları silinmiştir. Görüşme sonunda katılımcılardan öneriler alınmıştır. Görüşmeler içerik olarak doygunluğa ulaşıldığında (verilen yanıtlar kendini tekrar etmeye başladığında) 13 görüşme sonunda sonlandırılmıştır. Her görüşme ortalama 45 dk sürmüştür. Metinsel verilerin içeriğinin kodlama süreci ile öznel olarak yorumlanması ve alt temalarla temaların belirlenmesi için tematik içerik analizi kullanılmıştır. Görüşmeleri yapan tüm araştırmacılar veri analizi sürecine katılmışlardır. Her araştırmacı görüşmenin transkripsiyonunu ayrı ayrı analiz etmiştir. Daha sonra ise diğer araştırmacılar ile birlikte

analizlerin üzerinden geçilmiş ve belirli kodlar oluşturulmuştur.

Çalışmamız için ilgili Üniversitenin Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan kurul onayı alınmıştır. Katılımcılara çalışmanın bilgilendirilmiş gönüllü onam formu açıklanarak çalışma ve ses kayıtları için onayları alınmıştır. Araştırmamız 2000 yılında revize edilen Helsinki Bildirgesine uygun biçimde hazırlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmamıza online görüşmelerle gönüllü olarak katılmayı kabul eden yaşları 25-36 arasında değişen 13 hekim dahil edilmiştir. Katılımcıların demografik bilgileri ve mesleki durumları Tablo 1'de gösterilmiştir. Çalışmamızda İlgili Üniversitenin Tıp Fakültesinde mezuniyet öncesi alınan eğitim ile ilişkili 3 tema değerlendirilmiştir; Meslek Hayatına Katkı, Eğitim İçeriğinin Sunduğu Beceriler, Mezuniyet Sonrası Sürece Dair Donanımlar (Tablo 2).

Tablo1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Mezuniyet Yılı	Uzmanlık Alanı
K1	K	32	2016	Pedatri Asistanı
K2	K	33	2015	Aile Hekimliği Uzmanı
K3	E	30	2018	Pedatri Asistanı
K4	E	30	2018	Farmakoloji Asistanı
K5	E	26	2022	İç Hastalıkları Asistanı
K6	K	26	2022	İç Hastalıkları Asistanı
K7	E	25	2022	Genel Cerrahi Asistanı
K8	E	26	2021	Kadın Doğum Asistanı
K9	E	25	2022	Nöroloji Asistanı
K10	K	25	2022	Pratisyen
K11	K	25	2022	Pratisyen
K12	E	25	2022	Farmakoloji Asistanı
K13	K	26	2021	Pratisyen

*Katılımcıların isimleri anonimleştirilmiştir.

Tablo 2. Toplanan Verilere Dayalı Temalar ve Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
1) Meslek Hayatına Katkı	1.a) Asistanlığa Giden Yol 1.b) Hekimlik Becerileri
2) Eğitim İçeriğinin Sunduğu Beceriler	2.a) COPC (Community Oriented Primary Health Care (COPC)-Toplum Yönelimli Sağlık Hizmetleri (TOYS) 2.b) ICP (Introduction to the Clinical Practice-Klinik Pratiğe Giriş) 2.c) KDT (Kanıtı Dayalı Tıp- Evidence Based Medicine) 2.d) İntörnlük araştırmaları 2.e) Epidemiyoloji
3) Mezuniyet Sonrası Sürece Dair Donanımlar	3.a) Mesleki Motivasyon 3.b) Kariyer Planı 3.c) Akademik Gelişim/ Akademik Yayınlar

1) Meslek Hayatına Katkı

Katılımcılar lisans eğitimlerin mesleki hayatlarındaki tecrübelerine katkısını açıklarken temel olarak iki ana noktadan bahsetmişlerdir; hekimlik yani klinik becerilerinde gördükleri ilerlemeler ve asistanlık süresince yaşadıklarıdır.

1.a) Asistanlığa Giden Yol

Lisans döneminde yaptıkları araştırmaları asistanlık hayatında makaleye çevirdiklerini belirten katılımcılar, uzmanlık alanı seçerken yaptıkları çalışmalar ve gittikleri kongrelerin etkisinin olduğunu ayrıca gittikleri uzmanlık alanlarında bu açıdan hocalarının dikkatini çektiğini ve herhangi bir çalışma yapılacağı zaman hocalarının onları da çalışmaya dahil ettiğini dile getirdi.

"Aktif olarak araştırma yapma imkanım da oldu. Şimdiye kadar tam sayısını bilmiyorum ama beşten fazladır, araştırmaya başından sonuna dahil oldum. Bunların bir kısmı yayına da dönüştü. Herhalde 5-10'a yakın vardır aktif olarak asistanlığında bu şekilde yapma imkanım oldu ve bunda geçmiş tecrübelerin tabii ki faydası var. Zaten direkt olarak benim şu anda bu işi yapıyor olmamda önemli bir yönlendirici tarafı var." (K4, 30, Farmakoloji)

"Burada 3 aydır çalışıyorum ama gelir gelmez literatür taramaya, projelerde yer almaya başladım. Normalde bir tıp öğrencisi 3 ayda anca ortama alışabilir. Bilim neymiş, bilimsel araştırma nasıl yapılır falan sorgulamaları daha yeni bitirir." (K12, 25, Farmakoloji Asistanı)

"Ben, açıkçası iyi olduğunu, daha lisans yıllarında bunu tecrübe etmenin sonrasında kolaylık olduğunu düşünüyorum. Çünkü staj zamanında asistanlarla konuştuğumuzda hani ilk defa asistanlıkta çalışma yapmanın daha zor olduğunu gözlemlerim. Çünkü sıfırdan başlıyorsun ve tam sorumluluk başlıyorsun." (K10, 25, Pratisyen)

"Şu anda Boğaziçi'nde tıbbi genetik PHD'sine başvurmayı düşünüyorum. Onda tavsiye mektubuyla birlikte hani gerekli yayınları da istiyorlar, yayın yaptınız mı, daha önce hiç araştırmada bulundunuz mu diye. Şu anda benim dergide yayınlanmış 2 tane yayınım, yazılmış 4-5 tane makalem var. Bunun okurken pek farkında olmuyorduk ama mezun olup işin içine girdikten sonra aktif olarak öğrenmiş oldum." (K13, 26, K, Pratisyen)

Katılımcılar lisansta aldıkları eğitimin asistanlık süresince hastalara yaklaşımlarında faydalı

olduğunu ve pratik ile teoriği birleştirebildiklerini dile getirdiler.

"İlk sınıfta insanların HIV+ insanlara karşı bakış açısını işleştirdim ki şu an ben zaten kadın doğum doktoruyum. Yani HIV ya da HPV zaten çok fazla bulunan cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgilendiğim için. Şimdi hani o tür insanlara karşı biraz daha nasıl hissettiklerini ya da stigma olduğunda nasıl algıladıklarını anlayıp iyi davranıyorum. Yani mesela o çalışmam benim mesleğim açısından bayağı verim sağlamıştı." (K8, 26, Kadın Doğum Asistanı)

"Yani bilimsel makaleler sadece teorik değil, aynı zamanda herhangi bir konunun farklı gruplarda farklı ilaç dozları ve bunların da deneyleri oluyor. Travma sonrası işte NAC kullanımı ve benzeri. Yani pratik araştırmaları da okuma kabiliyeti getirdiği için tabii ki oluyor." (K7, 22, Genel Cerrahi Asistanı)

1.b) Hekimlik Becerileri

Katılımcıların bir kısmı, edindikleri bilgi ve beceriler sayesinde hastaların karşısına objektif veriler ile çıkabildiklerini ve bu durumun hastaların gözündeki güvenilirlik seviyelerini arttırdığını dile getirdiler.

"Şöyle söyleyeyim, hani kanıta dayalı tıp misyonuyla bakabilen hekimlerin daha güvenilir olduğunu, mesleğini daha kalifiye icra etme noktasında iyi olduğunu düşünüyorum. Hastaya yaklaşırken bildiğini düşünmek kıymetli ya da hastanın sorularını cevaplarken net olabilmek" (K1, 32, Pediatri Asistanı)

Bunun yanı sıra klinikte hastalara tedavi uygularken protokollere ulaşmayı ve akademik yayınları taramayı iyi bildikleri için hastaların yüksek faydasına olacak ilaçları uyguladıklarını, bunun onlara mesleklerini daha konforlu ve profesyonel bir şekilde yapabileme deneyimi kattığını söylediler.

"Yani hastanede hastaları aslında müdahale ederken de basamakları değerlendirip ona göre tedavi aşamasını kafanızda oluşturuyorsunuz. Bir tane onkolojik hasta takip ediyorum ben serviste. Mesela nöroblastom hastalarında işte

bir ilaç deneyeceğiz ya da bir yaklaşım bakacağız. Deneyeceğim ilaç yeni bir ilaç biraz daha deneysel çalışmalarda kalan bir ilaç. Hani bunun daha deneme aşamasında olduğunu, farelerde yapıldığında nelerin yapıldığını, vaka kontrol gruplarının oluşturulduğunu ya da işte prescription yapıldığını ama bunun henüz bilimsel olarak tam güçlü olmadığını biliyorum ve bu ilacı ben denerken ipuçları kafamda uyandırıyor ya da bu ilaç gelişecek dememi bana söylüyor. Hocam bana derse ki bunu bir protokol oluşturalım, taramak gerekiyorsa hani pubmed ya da çeşitli kaynaklardan metaanaliz derlemeleri tarıyorum ve oradaki protokolleri kendime entegre etmeye çalışıyorum. Hasta yaklaşımı olarak da müthiş bir katkı sağlıyor." (K3, 30, Pediatri Asistanı)

Katılımcılardan bir kısmı hastalarını, onların faydasına olabilecek tarama ve testlere yönlendirirken, sundukları bilimsel bilgiler ile daha kolay ikna edebildiklerini ve bu anlamda yeterli hissettiklerini dile getirdiler.

"Çünkü pratikte saha çok zor bir yer insanlarla cebelleşiyorum. Bazen insanların istemediği şeyleri onlara ikna etmeye çalışıyoruz. Çünkü özellikle koruyucu sağlık hizmetleri özellikle sağlığın korunması ve geliştirilmesiyle alakalı bütün temel refleksler, taramalar, insanlar istemezken onları ikna ederek yapılan şeyler ve bunlar da aslında bizim kendimize nasıl yeterli gördüğümüzle alakalı. Bu işi ne kadar istediğimizde yapmak istemeye devam ettiğimizle alakalı." (K2, 33, Aile Hekimi Uzmanı)

2) Eğitim İçeriğinin Sunduğu Beceriler

Katılımcıların tamamı, her ne kadar lisans eğitimi boyunca verilen görevlerden dolayı zorlansalar da, kazandıkları becerilerin onların meslek hayatını kolaylaştırdığını ve bu eğitimin önemini daha çok mezun olunca hissettiklerini vurguladı. Katılımcıların bir kısmı ise intörlük senesine kadar olan eğitimin gerekli ve faydalı olduğunu fakat intörlük senesinde yapılanların TUS stresi gibi faktörlerden dolayı çok da etkili olmadığını anlattı.

2.a) COPC

Katılımcılar COPC başlığı altında aldıkları eğitimin kendi ülkelerindeki sorunları fark etmeleri konusunda yardımcı olduğunu ve bunun meslek hayatlarında yönlendirici olabildiğini dile getirdiler.

"Bu perspektifi kazandırmış oluyor (COPC hakkında) yani özellikle altıncı sınıfta. Daha önce yaptığımız illerin analiziyle ilgili bir şey vardı. Yani bir şehrin ihtiyaçlarını çevremizde gelişen olayların ne eksiklik ne artıyor, bunları görüp bunlarla ilgili araştırma, en basitinden bulunduğumuz servisten yaşadığımız şehre kadar ülkeye kadar yayılarak devam ediyor. Bunun çok önemli bir perspektif kazandırdığını düşünüyorum." (K6, 26, İç Hastalıkları)

2.b) ICP

Katılımcılar ICP derslerinde edindikleri bilgi ve becerilerin, bilimsel araştırma basamaklarını daha iyi çözümlenmelerine yardımcı olduğunu, meslek hayatlarında araştırma yaparken hangi başlığı nerede aramaları gerektiği konusunda işlerini kolaylaştırdığını ve uluslararası kongre deneyimleri edindiklerini belirtti.

"3. sınıfta yürüttüğümüz ICP çalışmasını bir yurt dışı kongresinde sözlü sunum yaptı bizim grubumuzdan bir arkadaşımız. Yani sanırım 3 tane ICP grubunun çalışması aynı kongrede... Avrupa Fizyoloji Kongresi miydi tam hatırlayamıyorum ama, sunulmuştu. Dolayısıyla özellikle de uluslararası bir kongrenin ne olduğu, nasıl yapıldığı, bu tarz şeylerde bir tecrübe edinmemizi sağladı diyebilirim." (K4, 30, Farmakoloji)

2.c) KDT

Katılımcılar Kanıtla Dayalı Tıp derslerinin onların tedavi içeriğini düzenlerken kanıtla dayalı basamakları göz önünde bulundurup hastalara bilimsel şekilde yaklaşmalarını sağladığını dile getirdi.

"Bilimsel araştırma dışında da hani kendimi geliştirme adına bir şey okuyacağım zaman neyi okumam gerektiği, hangi makaleden nasıl bir çıkarım yapmam gerektiğini, nasıl veri

arayacağımı, u nasıl bir işte, nasıl bir şey okuyacağım zaman nerede okuyacağımı oralardan (KDT hakkında) öğrenmiş oldum. Yani her bilgiye güvenmememiz gerektiğini, nasıl onu analiz etmemiz gerektiğini öğrenmiş oluyoruz henüz öğrenciyken." (K5, 26, İç Hastalıkları)

2.d) İntörn Araştırmaları

Katılımcılar aldıkları ders içeriklerini anlatırken intörlük senesinde yapılan araştırmaları farklı bir kategoriye koydular ve bu senede yapılan araştırmaların, önceki senelere göre daha profesyonel ve daha bilinçli bir şekilde yapıldığını dile getirdiler. Bunun yanı sıra bir kısmı ise TUS gibi faktörlerden dolayı intörlükte yapılan araştırmaların verimli olmadığını vurguladı.

"Birinci, ikinci ve üçüncü sınıftaki yapılan araştırmaların eksikleri olduğunu düşünüyorum açıkçası. Altıncı sınıfta yaptığımız çalışmada metod olarak ya da kısıtlılık olarak daha az etkenle karşılaştığımızı konu belirlemede daha rahat olduğumuzu, metod açısından daha aşına olduğumuzu tabii bunun bilgi birikimi olarak artmış olmasının da etkisi olduğunu düşünüyorum. Artık altıncı sınıf olmanın vermiş olduğu bir hakimiyet var olaya. Yani sınırlılıkları öngörmek açısından da daha iyi olduğumuzu düşünüyorum." (K6, 26, İç Hastalıkları)

"Kendi mesela araştırma fikirlerimiz 1-2-3'üne göre daha elle tutulur bir araştırma fikirleri ya da daha işte üst düzey çıkabilecek bir konu bulabiliyoruz. Nasıl veri toplanacağına daha hakimiz. "Nasıldır, bunlar nasıl işler, nedir, nasıl yapılır, retrospektif midir, prospektif midir?" (K5, 26, İç Hastalıkları)

"Zaten bir yandan TUS stresinin de var. Yani çalışan ekip genel olarak hani o stres altında. Bununla uğraşmak sadece bir şey yapmış olmak için yapıyorduk ve bunu neden yaptığımızı o zaman hep sorguluyorduk. Hepsinin bir şey kattığını düşünmüyorum ve katmadı bence." (K3, 30, Pediatri)

2.e) Epidemiyoloji

Katılımcıların tamamı aldıkları eğitimin kattığı becerilerin meslek hayatına adım attıkları zaman büyük bir konfor sağladığını ve araştırma yapma kurallarını lisans süresince öğrenmenin onları bir adım öne çıkardığını vurguladı.

"Hani temel istatistik kuralları olsun, etik kurulu hazırlama olsun. Etik kurul süreci konusunda bilğim olsun daha sonrasında yazıya dökme konusundaki. İşte giriş nasıl yazılır, abstract nasıl yazılır, metot nasıl yazılır, google'a nasıl yazılı tartışma yazılır, sonuçta nasıl yazılır diye bir ön bilğim olduğu için her ne kadar bazı şeyler de eksik olsa da bu eksiki çalışarak hocalarının deneyiminden faydalanarak kapatıyoruz, klinikte çalışırken aklınıza gelen soruları üzerinden de bir çalışma daha planlayabiliyorsunuz." (K9, 25, Nöroloji)

"Gayet bu programın (epidemiyoloji hakkında) varlığından çok memnunum. Açıkçası her tıp öğrencisinin olaylara ve sorunlara bakarken gündelik hayatımızda bile bu neden böyle olmuştur? Bunun nasıl kanıtlayabilirim ya da bunu nasıl inceleyebiliriz? Mesela ben şu an Karadeniz bölgesinde yaşıyorum. Bu bölgedeki kanser prevalansı benim çevremde dikkatimi çekiyor. Mesela kendi ailemde 2 kişinin olması çevremde birçok insandan duyuyor olmam ama baktığımızda verilerde böyle bir anlamlı bir veri yok. Ki, türkiye'de de kanser verileri uzun zamandır yayınlanmıyor. Hani bunun incelenmesi bu soru işaretini benim kafamda yaratıyor. Mesela şu an gastroenterolojideyim. Aaa acaba var mı gerçekten? Mesela çok fazla gastroenterolojide bu tarz hastalar yatırıyoruz ama onkoloji hastalarında hangi tip daha çok gözüküyor bunu inceleme fırsatımı yaratıyor aslında." (K6, 26, İç Hastalıkları)

3) Mezuniyet Sonrası Sürece Dair Donanımlar

Katılımcıların çoğu, mezuniyet sonrasında yapılacak girişimler ve akademik sunumlar, kongreler yönünden kendilerini özgüvenli ve motive hissettiklerini, kariyerlerini planlama

konusunda önemli bir yere sahip olduğunu, tedavi protokollerinde hukuki yönden de güven oluşturduğunu belirtti. Bu şekilde bir eğitim sürecinden geçmemiş akranlarına kıyasla hem yurtdışı hem de yurt içi deneyimlerinin göze çarptığını dile getirdiler. Katılımcılar bu gelişimin birinci sınıftan intörlük senesine doğru doğru orantılı olarak arttığını vurguladılar.

3.a) Mesleki Motivasyon

Meslek hayatına başlayan hekimler süreci yönetirken, mesleğin zorluklarından dolayı motivasyon açısından zorlanmaktadırlar. Oysaki eğitim süreci boyunca aldıkları bilgi ve beceriler sayesinde, kendilerini daha motive ve istekli hissettiklerini dile getiren katılımcılar süreci daha iyi yürütebildiklerini düşünmektedir.

"Zaten benim asistanlık sürecindeki motivasyonumu, mezuniyet sonrası kariyer planlama yönünde atacağım adımları ve de hangi branşta çalışırsam daha iyi motive olabileceğimi ne yönde yürüme istediğimi direkt olarak etkilediğini söyleyebilirim. Bundan dolayı da olumlu bir yönden katkı sağladığımı kesinlikle söylemek mümkün." (K4, 30, Farmakoloji)

"Test çalışmanın olduğu düşünülen bir noktada ama biz aslında bunu başta daha yirmili yaşlarda hani daha çok zorlansam da kolaylıkla yapabildiğimizi günün sonunda görmüş oluyoruz. Bence bu anlamda çok motive edici bir şey. Şu an mesela bir klinik bilim insanı olabilmek düşüncemin olmasının sebebi de bu basamaklar. Bunun yapılabilir olduğunu, aslında klinik olarak klasik kalıplaşmış tedavileri sunmak yerine ya da yöntemleri kullanmak yerine acaba bu nasıl olur sorusunu sorabilmeyi daha da kolaylaştırdığımı düşünüyorum. Bunda tıbbi daha öne taşıyan, klasik tıbbın dışında geliştirilebilir, kişiselleştirilebilir bir tıba doğru giden dünyada daha önemli olacağını düşünüyorum." (K6, 26, İç Hastalıkları)

3.b) Kariyer Planı

Katılımcılardan hem yurtiçinde çalışanlar hem de yurtdışında çalışmayı hedefleyenler aldıkları eğitimin onların bakış açılarını genişlettiğini vurgulamaktadır.

"Araştırma yapalım işte makale yayınlansın falan filan tarzı düşüncelerimiz olduğu için en azından yurt dışına çıkmak isteyenlere de çok büyük bir avantaj sağladı." (K8, 26, Kadın Doğum)

"Gördüğüm bilimsel araştırmalardan bazıları açıkçası hangi alanda uzmanlaşmak istediğimi direkt olarak belirledi. Ben farmakoloji de bir araştırma yaptım üçüncü sınıfta ve şu an tıbbi farmakoloji asistanlığını tercih ettim. Hani şu an işte sinir bilim alanında çalışıyorum. Lisansta da sinir bilim alanında bir yayın yapmıştık. Yani aynı konu değil, direkt aynı hastalık değil ama belki ileride aynı hastalıkta aynı hocayla da olabilir." (K12, 25, Farmakoloji)

3.c) Akademik Gelişim/ Akademik Yayınlar

"İlk 3 sınıfta biraz daha öğrenme odaklı iken son sene intörlükte yaptığımız araştırma daha ne istediğini bilen insanlar için yararlı oldu. Ve yayın yapmaya -tabii önceden bildiğimiz için- daha girişen bir ekip olarak ortaya çıktık. İntörlük senesinde yaptığımız makalenin de böylece peşini bırakmamış, yayınlamış olduk." (K7, 25, Genel Cerrahi)

"Periferdeki mesela okullarda çok böyle olduğunu düşünmüyorum. Ben yaklaşımın açıkçası işte mesela bu kanıta dayalı tıp dediğimiz olay gibi. Yani ben şey olduğunu düşünmüyorum google schoolar'a gireyim de işte bu neymiş onu çıkart oradan bakayım değil de işte pubmed'in oradan mesela atıyorum değerlerinin neymiş doğrusu falan gibi bir yaklaşım olabiliyor. Diğer türlü bana çok sıkıntılı gelir açıkçası. Benim dava edilme korkum var zaten. O yüzden benim elimde bir şey olması lazım. Evet, bunu buna göre yaptım. Bu böyledir diye diye. O yüzden bence yaklaşım olarak fark eder diye düşünürüm" (K11, 25, Pratisyen).

TARTIŞMA

Çalışmamızdaki katılımcıların tamamına yakını araştırma becerilerini fakülte eğitiminde edinmenin önemini vurgulamışlardır. Lisans döneminde yaptıkları araştırmaları asistanlık hayatında makaleye çevirdiklerini belirten katılımcılar, uzmanlık alanı seçerken yaptıkları çalışmalar ve gittikleri kongrelerin etkisinin olduğunun da altını çizmişlerdir. Klinikte hastalara tedavi uygularken protokollere ulaşmayı ve akademik yayınları taramayı iyi bildikleri için hastaların yüksek faydasına olacak ilaçları uyguladıklarını, bunun onlara mesleklerini daha konforlu ve profesyonel bir şekilde yapabilme deneyimi kattığını ifade etmişlerdir. Tıp eğitiminde araştırma becerilerine yönelik küresel ilginin giderek arttığı her ne kadar açık olsa da öğrencilerin mezun olduklarında sahip olmaları beklenen araştırma becerilerine ilişkin bir fikir birliği bulunmamaktadır. Dünya genelinde yapılan çalışmalar, lisans sırasında araştırma yapmanın öğrencilerde, mezuniyet sonrası araştırma yapma, araştırma ilkeleri bilgisi, bilimsel literatürü eleştirel olarak değerlendirme ve bilimsel makale yazma becerisi gibi özellikleri geliştirdiğini göstermektedir (16).

Tıp Fakültesi öğrencilerinin meslek hayatlarında hastalarına yaklaşımlarını belirlemeleri, tedavi basamaklarını özümsemeleri, kendilerini bilimsel ortamlarda ifade edebilmeleri, araştırmalara dahil olmaları ve mesleki motivasyonlarını koruyabilmeleri açısından mezuniyet öncesi alacakları bilimsel araştırmalara yönelik eğitimler önem arz etmektedir ve bu sebeple bilimsel yoğunlaşma programları, tıp fakültelerinde öğrenci sorgulamasını ve bağımsız araştırmayı teşvik etmek için yaygın bir yöntem haline gelmiştir (20). Bu arayışlara paralel olarak dünya genelindeki tıp fakültelerinde farklı eğitim modelleri benimsenmekte ve uygulamaya konmaktadır. Probleme dayalı öğrenme (problem based learning), göreve dayalı öğrenme (task based learning), mezuniyet hedeflerine dayalı öğrenme (outcome based

learning) ve kanıta dayalı öğrenme (evidence based learning) bunlardan bazılarıdır (23).Sezgin ve arkadaşlarının yaptığı çalışma sonucunda lisansüstü öğrencilerin özellikle kuram ve uygulama arasında ilişki kurmada, araştırma yöntem ve tekniklerini kullanmada, disiplinler arası ve ülke sorunlarına çözüm getirecek çalışmalar yapmada, ürettikleri bilgiyi ulusal ve uluslararası düzeyde paylaşmada ve yabancı dil konusunda sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların araştırma kapsamında ortaya çıkan eksikliklerin giderilmesi konusunda öğretim üyelerinden büyük bir beklenti içinde oldukları saptanmıştır (24). Literatürdeki bu araştırmalar, bizim çalışmamızdaki katılımcılara lisans döneminde sunulan mentör eşliğinde bilimsel araştırma programının önemini bir kez daha kanıtlamaktadır.

Katılımcılar üniversitelerindeki tıp eğitiminde yer alan ICP, COPC, KDT, İntörn Araştırmaları gibi programlarının meslek hayatlarındaki getirilerini sıralarken akademik ve bilimsel araştırma yapmalarında sağladığı kolaylığı en başta vurgulamıştır. Havnaer ve arkadaşları tarafından yapılan bir sistematik derlemede bilimsel araştırma programları alan öğrencilerde bilimsel çıktının arttığı bulunmuştur (20). Gonzales ve arkadaşları, bir aile hekimliği bilimsel programından kaynaklanan öğrenci sunumlarının sayısının, programın uygulanmasından sonraki bir ila yedi yıl arasında sıfırdan yediye yükseldiğini bildirmiştir (21). Benzer şekilde, Ogunyemi ve arkadaşları da birinci basamak akademik yoğunlaşma programından kaynaklanan sunumların beşten ona çıktığını bildirmiş ve bunu profesyonel konferanslarda sunum yapmaya verilen önemin artmasına bağlamıştır (22). Bizim çalışmamızda da ICP programı ile 2. ve 3. sınıfta belirli bir araştırma konusu belirleyip bu konuya yönelik etik onam formu yazmakla başlayan, araştırma için gerekli doneleri tamamen kendilerinin topladığı ve sonuç çıktısını bir rapor halinde sundukları süreç, uzmanlık eğitiminde onlara birçok farklı Tıp Eğitimi Dünyası / Mayıs-Ağustos 2024 / Sayı 70

çalışmaya katılma cesareti sunduğunu ortaya koymuştur. Akademik yeterliliklerinin uzmanlık eğitimini aldıkları hocaları tarafından fark edilmesi, katılımcılara ulusal ve uluslararası birçok çalışmaya dahil olup kongrelere gitme imkanı sunmuştur.

Katılımcılar aldıkları COPC eğitiminin toplumun ihtiyaçlarını fark etmelerindeki payının altını çizmiştir. Öncelikli olarak belirli bir bölgenin sorunlarının tespit edilmesi ile başlayan COPC programı, süreç içinde bu sorunlardan öncelikli ve çözülebilir olanlarının belirlenmesi ile devam eder. Katılımcılar bu program sırasında önceliklendirmesini yaptıkları sorun için uygulanması muhtemel bir müdahale belirler ve bu müdahale sırasında karşılaşılabilecek senaryoları değerlendirir. COPC Güney Afrika'nın kırsal kesimindeki başlangıcından bu yana dünya çapında halk sağlığı ve birinci basamak sağlık hizmetleri liderlerinin ilgisini çekmiş, ABD'deki toplum sağlığı merkezi hareketi, Birleşik Krallık'taki genel pratisyenlik hareketi ve Güney Afrika'nın halk sağlığı sistemindeki son reformlar gibi programları etkilemiştir (17). Bizim çalışmamızda ise COPC basamaklarını fakülte sırasında tamamlamış olan katılımcılar, meslek hayatlarında da gittikleri bölgelerdeki halk sağlığı sorunlarına karşı daha duyarlı olduklarını, kendilerini bu sorunları çözmek için sorumlu hissettiklerini vurgulamışlardır.

Çalışmamızda yer alan bulgulardan bir diğeri ise KDT programına yöneliktir.Çalışmamızda, fakülte eğitimlerinde KDT programı ile kanıt hiyerarşisinin basamaklarını tek tek çıkan ve hangi tip araştırmaların daha güvenilir olduğunu, makaleleri tararken nelere dikkat etmeleri gerektiğini anladıklarını vurgulayan katılımcılar, hastalarına uyguladıkları tedavi protokollerinde aldıkları eğitimin faydasını gördüğünü dile getirmektedir. İlaçları etkinliği ve güvenilirliğine göre sıralayıp kılavuzlar üzerinden tedavi düzenleyen katılımcılar, bu durumun onları malpraktis ihtimalinden koruduğunu ve mesleki yeterlilik açısından güven verdiğini söylemiştir. Kanıta dayalı tıp,

sezgiyi, sistematik olmayan klinik deneyimi ve patofizyolojik gerekçeleri klinik karar verme için yetersiz olduğunu dile getirmekte ve etkin literatür taraması ve klinik literatürü değerlendiren resmi kanıt kurallarının uygulanması ile klinik araştırmalardan elde edilen kanıtların incelenmesinin hastaya olan yaklaşımda temel alınması gerektiğini vurgulamaktadır (18).

Katılımcılar lisansta aldıkları eğitimin çıktılarını sıralarken bir diğer önemli nokta olarak mesleki motivasyon ve kariyer planından bahsetmiştir. Katıldıkları araştırmaların onlara gelecek planı sunması, seçecekleri uzmanlık alanını buna göre seçmeleri, sadece klinik bazlı değil aynı zamanda bilimsel çalışma üretme odaklı da olmaları bu çıktılar arasında yer almaktadır. Bu bulgular ile uyumlu olan bir araştırma 'Avustralya' da tıp eğitiminde araştırma kapasitesinin geliştirilmesine yönelik ilginin ulusal ve uluslararası düzeyde yoğunlaştığını, lisans süresince yapılan araştırma deneyiminin önemini vurgulamaktadır. Avustralya'daki bu araştırmaya göre öğrenciler, araştırma projelerini tamamlamak için entelektüel zorlukların üstesinden gelebilecekleri konusunda motive olmuşlar ve öz düzenleme, bilişsel strateji kullanma, kariyer planlama gibi alanlarda kararlı olduklarını göstermiştir (19).

Katılımcıların bir kısmının lisans eğitimindeki mentörleri eşliğinde olmak üzere, birçok akademik yayını bulunmaktadır ve bunun yanı sıra çoğu, uzmanlık eğitimi aldıkları bölümlerdeki asistanlık süresince kongrelere sözlü ve yazılı bildirilerle katkı sunmaktadır. Bu durumun onları uzmanlık konusunda motive ettiğini vurgulayan katılımcılar, hekim-bilim insanı modeline örnek oluşturmaktadır. Asistanlık döneminde bilimsel araştırma eğitiminin amacı, kendi alanında cevaplanmamış soruları araştıracak meraklı zihinlerin teşvik edilmesi ve geliştirilmesidir. Bunun için asistan hekimlerin tıbbi literatürü doğru şekilde yorumlayabilmesi ve bilimsel araştırma metodolojisine hâkim olması

gereklidir (24). Ülkemizde kulak-burun-boğaz asistanları üzerinde yapılan bir araştırmada asistan hekimlerin bir bilimsel araştırmada rol almaları, eğitim araştırma hastanesinde %38, üniversite hastanesinde ise %30 olarak saptanmıştır; bilimsel araştırma projelerine katılım oranı, araştırma metodolojisi hakkında bilgi düzeyi, araştırma yapmaya yönelik tutumlarının incelendiği araştırmada asistan hekimlerin bilimsel araştırma projelerine katılmasına engel olan en önemli faktörler; bilimsel araştırma yapmaya yönelik yeteri kadar boş zaman olmaması, eğitim görevlilerinin yetersiz rehberliği ve asistan hekimlerin araştırma metodolojisi konusunda yeterli bilgi ve deneyim sahibi olmaması olarak bildirilmiştir (25).

Kısıtlılıklar

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların bir kısmı mezuniyetlerinin üzerinden zaman geçmesi sebebiyle müfredattaki yeni gelişmelere hakim değildir. Bazı katılımcılar ise becerilerindeki gelişimin lisans döneminde mi yoksa uzmanlık eğitimi döneminde mi olduğu yönünde kararsız kalmıştır.

SONUÇ

Çalışmamızdaki bulgular, müfredatında bilimsel araştırma programı içeren ulusal ve uluslararası fakültelerde bilimsel araştırmalara yönelik yapılan çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu, yaşadıkları zorluklara rağmen, lisans döneminde bir mentör eşliğinde aldıkları bilimsel araştırma programlarının onları hem akademik ortamda hem de klinik beceriler konusunda geliştirdiğini, bu gelişimin uzmanlık eğitimine başladıklarında da fark edildiğini ve devam ettiğini vurgulamışlardır. Çalışmamız, bilimsel araştırma eğitimi lisans döneminde almanın mesleki motivasyon, akademik gelişim, kongrelerde sunum yeteneği, hekim-bilim insanı modeli oluşturmadaki önemi, kanıta dayalı tedavi sürecine olan katkılar gibi konularda önemli çıktılar sunmaktadır. Bu

çıktılar doğrultusunda yapılabilecek birtakım öneriler madde madde ve tablo şeklinde belirtilmiştir.

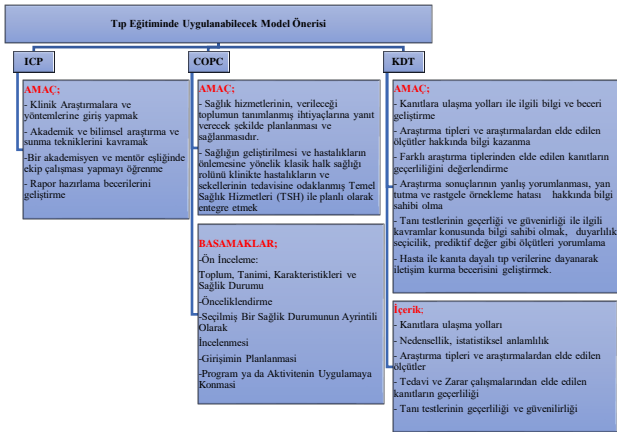
Öneriler

- Müfredatta lisans öğrencilerine yönelik verilebilecek bir bilimsel araştırma yapma eğitimi, öğrenciler için bir başlangıç aşamasını oluşturmaktadır.
- Bilimsel araştırma nedir, nasıl yapılır, bilimsel araştırma çeşitleri nelerdir, araştırma teknikleri nelerden oluşur, niteliksel ve niceliksel araştırmalara yönelik içerikler bu eğitimin ana temasını içerebilir.
- Bilimsel araştırma yöntemlerini öğrenen

öğrencilere bir mentör eşliğinde bu öğrendikleri içeriği pratiğe dökmeleri ve mezuniyet öncesi en az bir akademik çalışmanın içinde bulunmaları fırsatı sunulabilir.

- Lisans öğrencilerine mesleki hayatlarında özgüven sağlamak, malpraktis ve tükenmişlik sendromu ihtimalini düşürmek, gidecekleri uzmanlık alanında tedavi protokollerini hızlıca kavrayabilmeleri için kanıta dayalı tıp eğitimi müfredata eklemek kıymetlidir.
- Öğrencilerin toplumun ihtiyaçlarını yakından tanımlarını sağlayacak ve temel halk sağlığı sorunları hakkında ön hazırlık yapmalarına katkı sunacak bir Topluma Yönelimli Sağlık Hizmetleri müfredata eklenebilir.

Tablo 3. Tıp Eğitiminde Uygulanabilecek Model Önerisi

KAYNAKLAR

- 1.Chang, Y., & Ramnanan, C. J. (2015). A review of literature on medical students and scholarly research: experiences, attitudes, and outcomes. *Academic Medicine*, 90(8), 1162-1173
- 2.Sorial, A. K., Harrison-Holland, M., & Young, H. S. (2021). The impact of research intercalation during medical school on post-graduate career progression. *BMC Medical Education*, 21, 1-8.
- 3.Murdoch-Eaton, D., Drewery, S., Elton, S., Emmerson, C., Marshall, M., Smith, J. A., ... &
- 4.Whittle, S. (2010). What do medical students understand by research and research skills? Identifying research opportunities within undergraduate projects. *Medical teacher*, 32(3), e152-e160.
- 5.Seymour, E., Hunter, A. B., Laursen, S. L., & DeAntoni, T. (2004). Establishing the benefits

of research experiences for undergraduates in the sciences: First findings from a three-year study. *Science education*, 88(4), 493-534.

6.ICP-2 Course Guidebook, Introduction to the Clinical Practice Year 2, 2022-2023, Marmara Medical School (<https://tip.marmara.edu.tr/dosya/tip/Formlar/Ogrenci/ICP-II-GuideBook.pdf>)

7.Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. Sınıf Kanıt Dayalı Tıp Ders Programı (<http://hsad.tip.marmara.edu.tr/lisans-programi/5sinif-kdt-programi>)

8.Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı İnternet Sitesi (<http://hsad.tip.marmara.edu.tr/genel-bilgiler>)

9.Reinventing Undergraduate Education: A Blueprint for America's Research Universities. Boyer Commission on Educating Undergraduates in the Research University, Stoney Brook, NY. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/tl.86>

10.Brown, Abigail M., et al. "Training the next generation of physician researchers–Vanderbilt Medical Scholars Program." *BMC medical education* 18.1 (2018): 1-8.

11.Öcek Z, Taner Gürsoy Ş, Türk M, Çiçeklioğlu M, Aksu F. Career choices and the attitudes of fourth grade students towards general practice in Ege University medical school. *Sted.* 2007;16(9):146–52 <http://dergipark.org.tr/pub/sted>. Accessed 16 March 2020.

12.Segal S, Lloyd T, Houts PS, Stillman PL, Jungas RL, et al. The association between students' research involvement in medical school and their postgraduate medical activities. *Acad Med.* 1990;65:530–3.

13.Frishman WH. Student research projects and theses: should they be a requirement for medical school graduation? *Heart Dis.* 2000;3, 140(3, 144)

14.Hunnskaar S, Breivik J, Siebke M, Tømmerås K, Figenschau K, Hansen JB. Evaluation of the medical student research programme in Norwegian medical schools. A survey of students and supervisors. *BMC Med Educ.* 2009;9(1):43.

15.Toledo P, McLean S, Duce L, Wong CA, Schubert A, Ward DS. Evaluation of the foundation for anesthesia education and research medical student anesthesia research fellowship program participants' scholarly activity and career choices. *Anesthesiology.* 2016;124(5):1168–73.

16. Yavuz, CI. (2023). Son 20 Yılda Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi. *Community & Physician/Toplum ve Hekim*, 38(4). <https://research.ebsco.com/c/ofvptc/viewer/pdf/dkxaqkznkj>

17.Lee, M.G.Y., Hu, W.C.Y. & Bilszta, J.L.C. Determining Expected Research Skills of Medical Students on Graduation: a Systematic Review. *Med.Sci.Educ.*

18.Fitzhugh Mullan, Leon Epstein, "Community-Oriented Primary Care: New Relevance in a Changing World", *American Journal of Public Health* 92, no. 11

19.Guyatt G, Cairns J, Churchill D, et al. Evidence-Based Medicine: A New Approach to Teaching the Practice of Medicine.

20.Shaw, K., Holbrook, A., & Bourke, S. (2013). Student Experience of Final-Year Undergraduate Research Projects: An Exploration of "Research Preparedness". *Studies in Higher Education*, 38, 711-727.

21.Havnaer, A.G., Chen, A.J. & Greenberg, P.B. Scholarly concentration programs and medical student research productivity: a systematic review.

22.Gonzales AO, Westfall J, Barley GE. Promoting medical student involvement in primary care research. *Fam Med.* 1998;30:113–6.

23.Ogunyemi D, Bazargan M, Norris K, et al. The development of a mandatory medical thesis in an urban medical school. *Teach Learn Med.* 2005;17:363–9.

24.Turan-özdemir, S. (2005). Tıp Eğitimi ve Standartlar . Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi , 31 (2) , 133-137 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/uutfd/issue/35261/391262>

25.Sezgin F, Kavgacı H, Kılınç AÇ. Türkiye’de eğitim yönetimi ve denetimi lisansüstü öğrencilerinin öz değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 2011; 1(3): 161-169.

26.Cebi, IT., & Bayram, Ö. (2022). Türk Kulak-Burun-Boğaz Asistan Hekimlerinin Bilimsel Araştırma Projelerine Katılımı: Teorik Bilgi Düzeyleri ve Tutumlar Hakkında Bir Anket Çalışması. *Journal of Ear, Nose & Throat & Head & Neck Surgery*, 30(4).